

Η κατοχική περίοδος (Απρίλιος 1941-Οκτώβριος 1944)

Η πολιτική και οικονομική πραγματικότητα της διοικούμενης αυτής περιόδου για την Ελλάδα αντικατοπέται και στην κυκλοφορία των χαρτονομόστατων.

Η Τρίτης της Ελλάδος, ελεγχόμενη από τις ζένες κατοχικές δυνάμεις, εξόριεται πληθυσμικά τραπεζογραμμάτια. Στην κατοχική περίοδο ο κυκλοφόρησης διεκά τους χαρτονομόστατα και οι ζένες δυνάμεις κατοχική, παλαιά, γερμανική και βουλγαρική, δύνασται και η αντιπολεοπλάνη ΠΓΕΕΑ (Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης) καθίσται και διώρυξες αλλες αντάρτικες δυνάμεις οι οποίες δημιουργήθηκαν και ελέγχουν ελεύθερες ζώνες στο καπετανημένο από τις ζένες δυνάμεις ελληνικό έδαφος, έθεταν σε κυκλοφορία αμόλυντα αντί χρημάτων για τη διεύκυρωση των συναλλαγών μεταξύ ιδιοτών.

Στην Κατοχή, η υπερβάλλουσα ζήτηση αγαθών, σε συνδυασμό με την προφανή αδύναμια αύξησης του πραγματικού ποσούδήματος και την άλειψη ειδών, οδήγησε σε καλπάζοντα πληθωρισμό, δηλαδή σε συνεχή αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών και σε ελαχιστοποίηση της αγοραστικής αξίας της δραχμής.

Κάριο αίγα της πρωτοφαρανών ανδρών των τηρών υπήρξε:

1. Η οπαντίτη των ειδών ίδρυτος της διακοπής των εμπορικών εισαγωγών, της μεγάλης ύφεσης της παραγωγικής δροσιτριότητας, των οικονομικής υπέργοντων δεσμεύσων προς τα οικαπέτατα Κατοχής -εξαιρέματα που μεταφέρονται σε πλέρωμη σε δραχμές του κόστους κατοχής ως προφί αποζημιώσεις ή δανεισμοί¹, σε κατάσχεση αγρούν ως λέσας πολέμου ή αγοράς σε χαμηλότερες τιμές και μεταφορά τους στη Γερμανία, σε αποτολή πρότον υλών και εργατικού δυναμικού πάλι στη Γερμανία-, της εξάρθρωσης των συγκονωνών και της αποκοπής ολόκληρων τημάτων από τα αστικά κέντρα), η οποία αδύνατης σε υποστηρικό, προκαλώντας ασθένειας και θλιβουρικές θανάτους. Περίπου 260.000 ανθρώποι πεθαναν, οι περισσότεροι το χειμώνα του '41-'42.

2. Ο πληθωρισμός, ο οποίος εμφανίστηκε στις αρχές του 1942, δημήτριος μέχρι τον Νοέμβριο του 1944, όταν ξεκίνησε το σταθεροποιητικό πρόγραμμα της μεταπελεύθερων κυβέρνησης. Πορεύεται με την πληθωρική παραγωγή χαρτονομόστατος υπερβαλλούσαν μείωση των κυκλοφορούντων αγρούν και μείωσης των ειδών του δημόσιου και των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Τα λαθοφραγμένα δεν προλήφθησαν να παράγουν καθημερινά τον ζητούμενο από το κράτος ήγειρο χωρονομόστατον. Κυκλοφόρησαν χαρτονομόστατα μεγάλης οντοτητικής αξίας προκειμένου να αντιτελέστηκε το πρόβλημα των πλήθων των χωρονομόστατων. Το νόμισμα έχασε καθημερινά την αξία του, ενώ αύξησε διαρκώς η αξία της χρυσής αγγειακής λέρας. Η μέση μπονιά από της λέρας τον Ιανουάριο του 1941 ήταν 1.200 δρχ., ενώ τον Οκτώβριο ο του 1944 έφτασε τα 71 δισεκατομμύρια δρχ. Η τηρή του φροντίδα (κατό οκά) αποτελεί χαρακτηρικό παράδειγμα της ιλαγρόδουσας αύξησης των τιμών: τον Απρίλιο του 1941 κάτισε 10 δρχ., τον Ιανουάριο του 1942 230 δρχ., τον Ιούλιο του 1943 2.600 δρχ. και τον Σεπτέμβριο το 1944 έφτασε τα 153.000.000 δρχ.! Οι μισοί αιχμάντων αλλά δεν προλήφθησαν τον πληθωρισμό. Πολλές φορές οι συναλλαγές γίνονταν με βάση τη λέρα ή το λέδι ή το στάρι.

3. Ψυχολογικός παράγοντας. Η αβεβαιότητα σχετικά με τη διάρκεια του πολέμου και της επιστατικής κρίσιμης δευτερης διεύρυνσης φρέσκες τους οποίους εμπειρόλεπτόντων περιβολεία με αποτέλεσμα την τιμήν πέρα των επιπέδων που δικαιολογήθηκαν από τη οπαντίτη των ειδών.

Στην Αθήνα λεπτούργησε το «Αιολοδύνειο», δικαιούριο που δίκαζε τους μαυραγόρτες για αιολοχρέδεια.

Η κατοχική σειρά χαρτονομόστατων έχει ιδιαίτερη αξία καθώς αποτελεί αιδιόμενη παρτηρία της οικονομικής κατάστασης και των καπαντροφρών που υπέστη την περίοδο 1941-1944. 20 δισεκατομμύρια τόνων τραπεζογραμμάτων κυκλοφόρησαν από την Τράπεζη της Ελλάδος και σε άξες τους κυμάθικαν από τις 50 δρχ. μέχρι τις 100 δισεκατομμύρια δρχ. Η χώρα μας καπατάρχησε διεθνώς δεύτερη στην Ελλάδα και οι άξες τους κυμάθικαν από τις 15.200 δρχ. το 1924-1925 τραπεζικά γραμμάτια των 100 τρισεκατομμυρίων μέρκων και φίπτη τη Σοφειακή Δημοκρατία της Υπερκαποιας, που εξέβασε το 1924 τραπεζικά γραμμάτια των 100 δισεκατομμυρίων μέρκων.

Το κατοχικό χαρτονόμισμα της Καπνικαρέας

Το χαρτονόμισμα που φέρει απεικόνιση του νομίου της Καπνικαρέας υπαλλήλων με εντολή των ελληνικού

κράτους, την εκπόνηση χαρτονομόστατων μετά την έναρξη του ελληνοβουλγαρικού πολέμου. Τα εργοτάσια γραφικά ωχανά που αγέλαψαν να αντιτελέστηκαν τις ανάγκες της ελληνικής πολιτικής, της Λαϊκού-ΕΛΑΣ, του Παναχρούνθου, του Καρδίνα και του Πεζοχανδίν. Μέχρι τότε τα χαρτονομόστατα εκπονήντων στο εξωτερικό (κυρίως Αμερική, Αγγλία, Γαλλία).

Κυκλοφόρησε από τον Σεπτέμβριο του 1941 μέχρι τον Ιούλιο

του 1944.



ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ
-Δώστε, χριστιανοί, στό φτωχό κανένα διασκατομμό!



Χαρακτικό του Α. Τόσου από τη θύμη «Βιζαντινά μνημάτα Απικής και Βοηθούμανίας».
Η πάση ώρη του καποκεφάλη με το ναό της Καπνικαρέας.

Η εμφάνιση της νέας θρησκείας από τον Παρθενώνα στην Παναγία την Αθηνιώτισσα

Ο χριστιανός διαδόθηκε αρκετά νωρίς (περ. μ.Χ.) στην ειδωλολατρική Αθήνα με τη διεύθυνση του Αποστόλου Παύλου. Οι πρότες εκάλησης έκαναν την ερήμωση τους στην πόλη από τα μέσα του δια αιώνα, όταν πιο οι χριστιανοί έγιναν σε αριθμό.

Την ίδια περίοδο, καρές μετά το 437 μ.Χ. όταν εξόδησαν διαδήματα κατά την Εθνικήν και αποφάσισαν το εξαγόνυμο των αρχαίων νωρίν, έχαντος και η μετατροπή τους σε χριστιανούς. Στην Ακρόπολη, από τους οπραντέρους αρχαίων για την παραστασία της Παναγίας, οι μετατράπηκαν σε χριστιανικές εκάλησες, μέτα το Ερεχθίο και ο Παρθενώνας, που αφεράσθηκε στην Παρθενώνα Μαρία και έγινε περισσότερο γνωστός ως Άγιος Απόστολος του Σολάκι (Άγρα Αγραρά), ο Άγιος Αστράπαιος (Πλατεία Θησείου), ο Άγιος Θεόδωρος (Πλατεία Κλευθύλων), η Καπνικαρέα, η Σωτήρα του Λικοδίμου (απειριγόν Ράσοικη Εκκλησία της οδού Φιλελλήνων), η Άγια Αικατερίνη (Πλάκα), ο Άγιος Ιωάννος του Ραγκαβή και ένας του ίδιου του 12ου αιώνα, η Παναγία η Γοργοπούλα (Πλατεία Μητροπόλεως).

Λόγω της άλειψης παρηγόρησης από την περιοδεία της εκάλησης, η θρησκεία προσέτει να έριπε τους ομάδαν. Τότε ήταν που το σύνολο των κανονιών νωρίν πρέπει να έριπε τους ομάδαν. Από αυτήν αιώνανταν μέρη παραγόντες επερήφανοι οικανά πολλών ημέρων, οι οποίοι αποτελούνται από οινοντικές ζάνες από πλένθηκο πάτημα και εξαρτώνται καποκοπέμπη με τρούλα, με εξώφυλλο στη Σωτήρα του Λικοδίμου που επέργειασε σε αριθμόντας οικανά πολλών ημέρων μεταναστών που έπειραν την πόλη της Αθήνας, από την οποία προέρχεται η ονομασία Μητροπόλεως. Μετέπειτα είναι γηραίνες με ένα ορμητικό συνδυόμενο πλήθος και πλήθον (πληνθυρισμένοι σύμπαντα τοπία) περιέχουν υψηλές πολύτιμες γλυπτικές διάκοποι σε μάρμαρο ενώ η διακόπιση τους συμπληρώνεται από οινοντικές ζάνες από πλένθηκο πάτημα. Με βάση την προμηθευτική περιοδεία της εκάλησης, η θρησκεία προσέτει να γίνεται στην Αθήναν στην πόλη της θεοτόκου της Αθηνών. Η μεγάλη καποκεφάλη θα γίνεται στην αριθμό της επόμενης χρήσης, κατά την πρώτη φάση της προστασίας της θεοτόκου της Αθηνών, δεν θίγει κούρα της εκάλησης. Η μεγάλη καποκεφάλη θα γίνεται στην αριθμό της επόμενης χρήσης, κατά την πρώτη φάση της προστασίας της θεοτόκου της Αθηνών, δεν θίγει κούρα της εκάλησης.

Λόγω της άλειψης παρηγόρησης από την περιοδεία της εκάλησης, η θρησκεία προσέτει να έριπε τους ομάδαν. Τότε ήταν που το σύνολο των κανονιών νωρίν πρέπει να έριπε τους ομάδαν. Από αυτήν αιώνανταν μέρη παραγόντες επερήφανοι οικανά πολλών ημέρων, οι οποίοι αποτελούνται από οινοντικές ζάνες από πλένθηκο πάτημα και εξαρτώνται καποκοπέμπη με τρούλα, με εξώφυλλο στη Σωτήρα του Λικοδίμου που επέργειασε σε αριθμόντας οικανά πολλών ημέρων μεταναστών που έπειραν την πόλη της Αθήνας, από την οποία προέρχεται η ονομασία Μητροπόλεως. Μετέπειτα είναι γηραίνες με ένα ορμητικό συνδυόμενο πλήθος και πλήθον (πληνθυρισμένοι σύμπαντα τοπία) περιέχουν υψηλές πολύτιμες γλυπτικές διάκοποι σε μάρμαρο ενώ η διακόπιση τους συμπληρώνεται από οινοντικές ζάνες από πλέ

Γνωριμία με το χαρτονόμισμα της Καπνικαρέας



Στο παράτυμα της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως της 26ης Αυγούστου 1941 διαβάζουμε:
Η Τράπεζα της Ελλάδος δηλώνει, ότι θέτει εις κυκλοφορίαν από της 10ης Σεπτεμβρίου ε.ε. νέα
100δραχμα τραπεζογραμμάτια αυτίς Β' εκδόσεως, Ελληνικής συνθέσεως και κατασκευής, ών τα
κύρια χαρακτηριστικά γνωρίζοματα είναι τα ακόλουθα:

Το τραπεζογραμμάτιο τούτο διακρίνει ο Βυζαντινός αποιό χαρακτήρας εις αριστερά τας
όψεις.

Ειδικώτερον: Η προσθία όψης του πλαισιούται, κατά τας δύο εκατέρωθεν πλευράς, από δύο
συλλας ειλικρινέας εκ βυζαντινού θωρακίου με επιπεδογλύφους διακοσμήσεις, παριστώσας
δύο αετούς. Η αξία του τραπεζογραμμάτου αναγράφεται ολογράφως... διά κεφαλαίων επίσης
βυζαντινών φυγίων... Εις την οποθίαν όψην του τραπεζογραμμάτου κυριαρχεῖ η εικών του εν
Αθήναις Βυζαντινού Ναού της Καπνικαρέας. Διαγραφομένη εντός μεγάλου αριδωτού πλαισίου
με βυζαντινή διακόσμηση...

Συμβουλευτείτε την καρτέλα Νο 2 που περιγράφει τα στοιχεία της ταυτότητας του ελληνικού
χαρτονομίσματος. Ποια στοιχεία ταυτότητας διακρίνετε πάνω στο κατοχικό χαρτονόμισμα των 100
δραχμών με την εικόνα της Καπνικαρέας; Συμπληρώστε τα στον παρακάτω πίνακα.

Αξία:

Έκδοση:

Αναγραφόμενη πρερομνία:

Κατασκευή: Αθήνα

Διαστάσεις: 7 x 14 εκ.

Εικονογράφηση (περιγράψτε λεπτομερώς):

πρόσθια όψη:

οπίσθια όψη:

Δεν υπάρχει υπατογράφημα

Η ταυτότητα του ελληνικού χαρτονομίσματος

Το τραπεζογραμμάτιο συνδέεται από δύο κατηγορίες στοιχείων: α. τα στοιχεία ταυτότητας, β. τη διακόσμηση.



Ο Γ. Καποδιστριας,
εμβληματική παράσταση των
τραπεζογραμμάτων της Ε.Τ.Ε.



Βικέτο με εμβληματική
παράσταση της Ελλάδος
(εθνόσημο).



Τυπογραφικό δοκίμιο με όλα τα στοιχεία ταυτότητας για το τραπεζογραμμάτιο των 5 δραχμών της Ε.Τ.Ε. (βή έκδοση).



Τυπογραφικό δοκίμιο της
υπογραφής του ταμία της Ε.Τ.Ε.
με το τραπεζογραμμάτιο
των 25 δραχμών της Ε.Τ.Ε. (βή έκδοση).

Έν Άστρινας, τῇ 8 Δεκεμβρίου 1917.

Τυπογραφικό δοκίμιο με ημερομηνία για το τραπεζογραμμάτιο
των 25 δραχμών της Ε.Τ.Ε. (βή έκδοση).

Α. Τα στοιχεία ταυτότητας του ελληνικού χαρτονομίσματος

Ο μήλος της τράπεζας, η αξιά ολογράφως και αριθμητικά σε διάφορους ουνδυκιομούς, η ημερομηνία που η τράπεζα επιθυμεί να φέρουν τα τραπεζογραμμάτια, οι τίτλοι αυτών που υπογράφουν τα γραμμάτια με έντασης ή όχι υπογραφές, η ρήση *Πληρωτέως επί τη εμφανίσει*, οι προειδοποίησις κατά της παραπομπής, ο αριθμός της έκδοσης, οι εμβληματικές εικόνες, της χώρας, όπως το εθνόσημο και το οίμα της εκδοτικής τράπεζας, η σειρά και ο αύξων αριθμός του τραπεζογραμμάτου που έμπαιναν μετά την εκτύπωσή του.

Το ήξερες ότι... από την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας, το 1841, και σχεδόν μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα οι ειδοτικές τράπεζες ήταν υποχρεωμένες σε περίπτωση που το απαιτούσε ο κομιστής, να ανταλλάσσουν τα εκδόθεντα από τις διεισιδεράτες τραπεζογραμμάτια με μεταλλικό νόμιμο; Η υποχρέωση αυτή αναγράφεται και πάνω στα τραπεζογραμμάτια στη φράση: *Πληρωτέως [αι δραχμα] επί τη εμφανίσει*.

Η φράση αυτή συνέχισε να αναγράφεται πάνω στα περισσότερα τραπεζογραμμάτια μέχρι και τη σύγχρονη εποχή, όταν πλέον η ανταλλαγή με μεταλλικό δεν ήταν υποχρεωτική. Για παρόδειγμα, στο τελευταίο δεκαχρυμαριό της Τράπεζας της Ελλάδος, που κυκλοφόρησε μέχρι το τέλος του 2001, αναγράφεται η φράση: *Πληρωτέος με την εμφάνιση*.

Το χαρτονόμισμα των 100 δραχμών της Καποδιστριανής ανίκει στη δεύτερη έκδοση τραπεζογραμμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος. Σας παρουσιάζουμε το προπολεμικό χαρτονόμισμα των 100 δραχμών της Τράπεζας της Ελλάδος της πρώτης έκδοσης. Τι διαφορές παρατηρείτε ως προς την αισθητική τους, τη διάταξη των στοιχείων της ταυτότητάς τους και τα θέματα που απεικονίζουν;



Αξία: 100 δραχμές

Έκδοση: 1η

Αναγραφόμενη ημερομηνία: 1.9.1935

Κατασκευή: Παρτοί

Διαστάσεις: 8,5 x 19 εκ.

Εικονογράφηση:

πρόσθια όψη: η ταυτότητα του γραμματίου και στη μέση κεφαλή του Ερμή,

οπίσθια όψη: γιναίκα στον τρύγο, ο μήλος της τράπεζας, η αξιά αριθμητικά και ολογράφως.

Υδατογράφημα: κεφαλή της Δίημπτρας.

Σας παρουσιάζουμε το χαρτονόμισμα των 1.000 δραχμών της πρώτης έκδοσης της Τράπεζας της Ελλάδος. Συγκρίνετε τις διαστάσεις του με το χαρτονόμισμα των 100 δραχμών της ίδιας έκδοσης. Ποια η σχέση αναγραφόμενης αξίας και μεγέθους χαρτονομίσματος;



Αξία: 1.000 δραχμές

Διαστάσεις: 10 x 21 εκ.

Εικονογράφηση:

πρόσθια όψη: εικόνα κόρης από την Σπέτσες,

οπίσθια όψη: η ίδια εικόνα της πρόσθιας αντεστραμμένη.

Υδατογράφημα: εικόνα του Ποσειδώνα.

3

Η διακόσμηση του ελληνικού χαρτονομίσματος

B. Η διακόσμηση

Τα διακοσμητικά στοιχεία στην αρχή πάνταν προκατασκευασμένα, και ο πελάτης (το ελληνικό κράτος και οι εκδοτικές τράπεζες) μπορούσε να επιλέξει τι θέλει από την καθεμία από τις τρεις κατηγορίες (τα δάπεδα, τα κοινήματα και τις βινιέτες). Αργότερα, οι ελληνικές τράπεζες ανέθεσαν σε καλλιτέχνες να παράγουν πρωτογενείς μακέτες.



Μακέτα κερματικού γραμματίου του κράτους φιλοτεχνημένη από τον Μιχαήλ Λέξλι.

Τα δάπεδα

Τα δάπεδα αποτελούν το διακοσμητικό υπόβαθρο κάθε όφρης του γραμματίου και αποτελούνται από σύνθετες γραμμικές παραστάσεις, διασταυρούμενες ουμμετρικά γραμμές (guilloches) οι οποίες, πέρα από τον αισθητικό τους ρόλο, αποτελούν και παράγοντα ασφαλειας κατά τις παραχάραξης.

Τα κοινήματα

Έγχρωμα ουντίθως στοιχεία, μέσα στα οποία αναγράφεται μια πληροφορία για να τονισθεί. Τις περιοστερες φορές η πληροφορία αφορά την αξία του γραμματίου αριθμητικά ή και ολογράφως και τον τίτλο της τράπεζας. Εικονογραφούν ουντίθως την πίσω όψη.

Οι βινιέτες

Προκατασκευασμένα χαρακτικά που διέθεταν σε μεγάλη ποικιλία οι καπακευαστικές εταιρείες και τα πρότειναν προς επλογήν στους πελάτες τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα χαρτονομίσματα διαφορετικών κρατών, που είχαν καπακευαστεί στην ίδια εταιρεία, να έχουν πανομοιότυπες βινιέτες στη διακόσμησή τους.

Τα φάσματα της θεματολογίας τους είναι ευρύ και κατά το μεγαλύτερο μέρος τους αποτελείται από αλληγορικές παραστάσεις ή απεικονίσεις με μυθολογικές αναφορές. Αργότερα, στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, άρχισαν να περιλαμβάνονται στη θεματολογία παραστάσεις από αρχαία νομίσματα και εικόνες αρχαιολογικών μνημείων που έφτιαν μέχρι και τους βιζαντινούς χρόνους.

Πρωτογενείς σχεδιάσεις

Από το τέλος της δεκαετίας του 1910 η Εθνική Τράπεζα ανέθεσε στο οπουδαίο Έλληνα ζωγράφο και χαράκη Μιχαήλ Λέξλι την προστοιμασία των τραπεζογραμματίων της, ουνέργασία που ουνεχίστηκε και με την Τράπεζα της Ελλάδος. Μετά τον πόλεμο, τις μακέτες και τη γέραξη ανέλαβαν μαθητές του Γιάννη Κεφαλληνού και στη συνέχεια άλλοι Έλληνες καλλιτέχνες.

Η οχέον αξίας και μεγέθους χαρτονομίσματος που διαπιστώσατε στην προηγούμενη καρτέλα ιούχει για τα καποχικά χαρτονομίσματα; Αν όχι, γιατί;
Συγκρίνετε π.χ. το χαρτονόμισμα της Καπνικαρέας με το μεγαλύτερο σε αξία πληθωριστικό χαρτονόμισμα, που κυκλοφόρησε μετά την απελευθέρωση της Αθήνας, αξίας 100 δισκατομμυρίων, που παραθέτουμε παρακάτω. (Για την απάντηση σας μπορείτε να λάβετε υπόψη ους την πίσω -λόγω του καλπάζοντος πληθωρισμού- για δυο το δυνατό μεγαλύτερη περιόδιο παραγωγή χαρτονομισμάτων και τις διοικήσεις για πρώτες ώλες και ποιότητα λόγω του πολέμου.)



Αξία: 100.000.000.000 δραχμές

Διαστάσεις: 6 x 12 εκ.

Εικονογράφων:

πρόσθια όψη: η Διπόδημα από το αέτιωμα του ναού του Διός στην Ολυμπία,

οπίσθια όψη: οι δύο όφρεις αρχαίου νομίσματος του «Κοινού των Ηπειρωτών». Στη μία όψη ο Ζευς και η Διώνη και στην άλλη ταύρος και η λέξη ΑΠΕΙΡΟΤΑΝ (= [Κοινόν] Ηπειρωτών).

Μπορείτε να ανιποτυγχάνετε τις εικόνες-βινιέτες με τις ονομασίες τους με βάση τα σύμβολα που ουνοδεύουν την κάθε παράσταση; **Η Γεωργία και η Οικοτεχνία, νεαρός Ερμής (προσώπιτης της ναυπιλίας), η Ιστορία εμπνέουσα την Ποίνη, ο Ερμής, η Ελπίς, η Εμπορία και η Γεωργία, η Αθηνά**



Η περιπέτεια ενός χαρτονομίσματος



Πριν από τον Β' Πλαγκόσιμο Γόλεμο της Ελλάδος σχεδίασε τη δεύτερη έκδοση των τραπεζογραμμάτων της, το οποία θα περιελάμβανε τέσσερις αξίες: των 50, 100, 500, 1000 δραχμών. Οι τρεις αξίες των 50, 500 και 1.000 δραχμών μπίκαν κανονικά σε κυκλοφορία. Όμως, πριν τεθεί σε κυκλοφορία το χαρτονόμισμα των 100 δρ., κρύψθηκε ο ελληνοϊταλικός πόλεμος και η Τράπεζα διαπίστωσε ανεπάρκεια γραμματίσμων των 1.000 δραχμών και αδυναμία παραγγελίας νέων στο εξωτερικό λόγω του πολέμου. Αποφάσισε τότε να επισημάνει με σφραγίδα το καποστάρικο και να το κυκλοφορήσει ως χιλιάρικο. Και στο οποίο αυτό ξεκινάει η περιπέτεια.

Η κυβέρνηση και οι αρχές της Τράπεζας της Ελλάδος αποφασίζουν να μεταφέρουν μέρος του θυσαυρού της Τράπεζας στην Κρήτη. Ο θυσαυρός φορτώνεται στο απόβολο Ζάκυνθος που αναχαρτεί από την Αθήνα, συνοδευόμενο από το τορπιλόβόλο Κυδωνία, στις 25.4.1941. Το μεσημέρι της επόμενης μέρας κι ενώ τα δυο πλοία βρίσκονταν στο λιμάνι της Μονεμβασίας, βομβαρδίστηκαν από τη γερμανική αεροπορία και βιθύστηκαν. Τα περισσότερα από τα διασκορπισθέντα δέματα των 1000 δραχμών, που δεν είχαν ακόμη μετατραπεί με την εποιήμανση σε 1000 δραχμα, συγκεντρώθηκαν από τις τοπικές αρχές και παραδόθηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος. Άλλα παρέμειναν στα χέρια πολιτών και άλλα διοχετεύθηκαν σε παραχαράκτες, οι οποίοι τα επεισήμαναν κακότεγνα και τα κυκλοφόρησαν παράλληλα με τα κανονικά εποιηματένα από την Τράπεζα της Ελλάδος, που είχαν τεθεί σε κυκλοφορία λίγες μέρες πριν. Με εγκύλιο, η Τράπεζα της Ελλάδος γνωστοποίησε ότι τα εκατοντάδραχμα εννέα οειράν, τα οποία δεν είχαν επισημανθεί ακόμα, αν κυκλοφόρησαν εποιηματένα, είναι πλαστά.

Πρόκειται για τις οειρές: Λ091-Λ100, Μ081-Μ090, Ν071-Ν080, Ξ061-Ξ070, Ο051-Ο060, Π041-Π050, Ρ031-Ρ040, Σ021-Σ030, Τ011-Τ020.



Φωτογραφία του καποστάρικου της 2ης έκδοσης το οποίο δεν κυκλοφόρησε ποτέ ως τέτοιο.

Ποια από τα τέσσερα εποιηματένα χιλιάρικα που παρατίθενται είναι πλαστά (δηλ. δεν έχουν επισημανθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά από παραχαράκτες) και γιατί;



1.



2.



3.



4.

Άλλα κατοχικά χαρτονομίσματα

Το χαρτονόμισμα της Καπνικαρέας είναι το μόνο κατοχικό χαρτονόμισμα με απεικόνιση βυζαντινού ναού. Άλλα θέματα κατοχικών τραπεζογραμμάτων: μυθικά και ιστορικά πρόσωπα, απεικονίσεις αγαλμάτων και αρχαίων ελληνικών νομίσματων, αρχαίοι ναοί, ελληνικά τοπία και θέματα οχειάκια με τη νεοελληνική λαϊκή παράδοση.

Μπορείτε να βρείτε σε ποιες αξίες αντιποιχούν οι παραπάνω περιγραφές των θεμάτων τα οποία απεικονίζονται στις δύο όψεις των εικονιζόμενων χαρτονομισμάτων;



Αξία:

πρόσθια όψη: η κεφαλή του Μεγάλου Αλεξάνδρου από νόμιμα του θυσιαρού της Ταρσού της Κιλκίας,

οπίσθια όψη: οι καταρράκτες της Έδεσσας και στο άκρο δεξιά δύο γυναίκες με τοπική ενδυμασία.

Αξία:

πρόσθια όψη: η Νίκη της Σαμοθράκης από το Μουσείο του Λούβρου ανάμεσα σε έναν εργάτη και έναν αγρότη,

οπίσθια όψη: εικόνα που αναπαριστά οπορέα και στο βάθος αγρότης να οργάνωνε χωράφι.

Αξία:

πρόσθια όψη: αριστερά προσωπογραφία κόρης από την Παραμυθιά,

οπίσθια όψη: οι δύο όψεις αρχαίου νομίσματος του Κοινού των Ηπειρωτών. Ο Ζευς και ο Διόνυσος από τη μια πλευρά και ταύρος με την επιγραφή ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ από την άλλη.

Αξία:

πρόσθια όψη: η Αρέθουσα από δεκάδραχμο των Συρακουσών,

οπίσθια όψη: η ταυτότητα του χαρτονομίσματος μέσα σε καλλιτεχνικά κομμήματα αιφαλείας.



Αξία:

πρόσθια όψη: προσωπογραφία κόρης από τη Θάσο,

οπίσθια όψη: ο λέων της Αμφιπόλεως.

Αξία:

πρόσθια όψη: η κεφαλή της Δηδάμειας από το ναό του Διός στην Ολυμπία,

οπίσθια όψη: ο ναός του Διός στην Ολυμπία.

Αξία:

πρόσθια όψη: οι δύο όψεις αθηναϊκού τετράδραχμου, με την Αθηνά στη μία όψη και γλαύκα στην άλλη,

οπίσθια όψη: ο ναός της Αραίας Αθηνάς στην Αίγινα.

Αξία:

πρόσθια όψη: η προτομή του Εφύβου των Αντικυθήρων,

οπίσθια όψη: ο ναός του Ποσειδώνα στο Σούνιο.

Αξία:

πρόσθια όψη: ο Απόλλων της Ολυμπίας,

οπίσθια όψη: οι πιπείς από την πομπή των Παναθηναϊκών της ζωοφόρου του Παρθενώνα.

Αξία:

πρόσθια όψη: απεικόνιση χωρικών από τους Δελφούς,

οπίσθια όψη: ο θυσιαρός των Αθηναίων στους Δελφούς.

Στα κατοχικά χαρτονομίσματα είναι εμφανής η τάση να συνδυάζονται στην πίσω και στην πρόσθια όψη του διοικητικού χαρτονομίσματος αρχαιοελληνικά και νεοελληνικά θέματα. Μπορείτε να αναφέρετε δύο χαρτονομίσματα που απεικονίζουν τέτοιους συνδυασμούς;

Ένα μνημείο στο κέντρο της Αθήνας



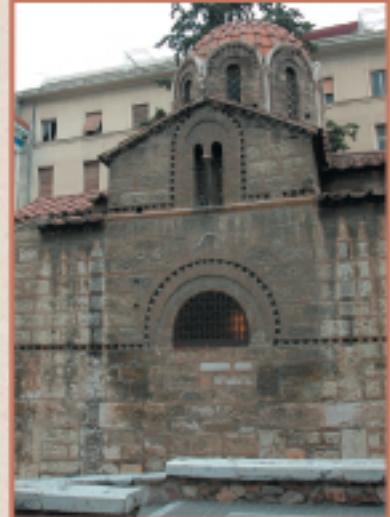
Ρίχνοντας μια προσεκτική ματιά στην εκκλησία της Καπνικαρέας, θα παρατηρήσετε ότι το δάπεδό της δεν βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το δρόμο. Λαντί, η διαφορά ύψους δεν είναι τυχαία. Την εποχή που χτίστηκε η εκκλησία το επίπεδο του δρόμου είχε αυτό το χαμπλό, όπως φαίνεται σε εμάς σήμερα, ύψος. Από τότε μέχρι σήμερα πολλές αλλαγές και επεμβάσεις έγιναν στην περιοχή. Από τη μία, εξαπλώστηκαν τα ανέμων, τα νερά της βροχής και τα χειμάρρων μεταφέρθηκαν υλικά, όπως χώμα, λάσπη και πέτρες, από τα φυλόπετρα οπιεία στα πιο χαμπλά. Από την άλλη, οι επεμβάσεις των ανθρώπων, με τις συνεχείς αλλαγές στη μορφή των δρόμων ακόμα και με την τελευταία πεζοδρόμηση της περιοχής, άλλαξαν τη μορφή του γήρω χώρου. Όλοι αυτοί οι παράγοντες οδήγησαν τελικά στην απόστρα της ύψους του δρόμου και στη διάκρισή του από τη σιάθμη της βυζαντινής εποχής.

Το ιδιαίτερο αυτό οπιείο στο οποίο έχει χυτεί η Καπνικαρέα βρίσκεται ανάμεσα σε δύο ομαδικά μνημεία, ούμβολα δύο διαφορετικών εποχών της ελληνικής ιστορίας. Σταθείτε μπροστά από το νότιο τοίχο του ναού, στη διασταύρωση των οδών Ερμού και Καπνικαρέας, και αφήστε το βλέμμα σας να κινηθεί στον ορίζοντα. Το μνημείο που θα αντικρίσετε δεν οας είναι οίγουρα άγνωστο. Τι γνωρίζετε γι' αυτό;

Αφού απολαύσετε τη θέα από το οπιείο αυτό, προχωρήστε προς την ανατολική πλευρά της εκκλησίας, εκεί που βρίσκεται το ιερό της και παρατηρήστε το τέρμα του δρόμου. Ποιο οπουδαίο κτήριο βλέπετε να υφίσταται μπροστά σας και πώς έγειται γι' αυτό;

Γνωρίζετε αν τα κτίρια αυτά και ο ναός της Καπνικαρέας χρονιμένους σήμερα για τον ίδιο οκοπό για τον οποίο χτίστηκαν; Αναφερθείτε σε κάθε κτήριο ξεχωριστά και προσπαθήστε να εξηγήσετε τους λόγους της ομερινής τους χρήσης.

Υλικά κάθε λογίς



Νότος τοίχος



Βόρειος τοίχος



Δυτικός τοίχος

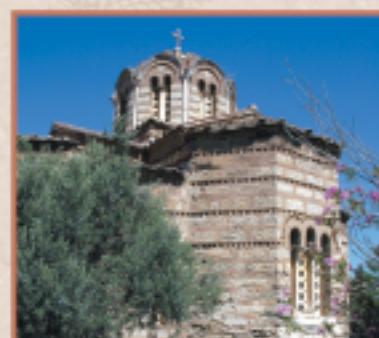
Η πέτρα, το τούβλο και ο λάσπη που τα συνέδεε μεταξύ τους, ήταν τα υλικά που χρησιμοποιούσαν περισσότερο οι βυζαντινοί μάστορες για να χτίσουν τους ναούς, τα σπίτια αλλά και τα δημόσια κτήρια.

Στην εκκλησία της Καπνικαρέας τα υλικά αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί αλλά με δύο διαφορετικούς τρόπους. Αν παρατηρήσετε το νότιο τοίχο, θα διαπιστώσετε ότι μεγάλες ορθογώνιες πέτρες περιβάλλονται από λεπτά κόκκινα τούβλα που αλλιώς ονομάζονται πλίνθοι. Αυτός ο τρόπος χυτίσματος ονομάζεται «πλινθοπερίκλειστος», γιατί σύμφωνα με αυτόν οι πέτρες, τοποθετημένες σε σειρές, περιβάλλονται από λεπτές πλίνθους. Μάλιστα οι πέτρες, πριν την τοποθέτηση τους, έχουν προηγουμένως λαξευτεί για να αποκτήσουν ίδιο σχήμα και διοικες διαστάσεις μεταξύ τους. Ακολουθώντας αυτό το σύστημα, οι Βυζαντινοί έδιναν μεγαλύτερη αντοχή στο κτήριο με οκοπό την προστασία του από τους σεισμούς.

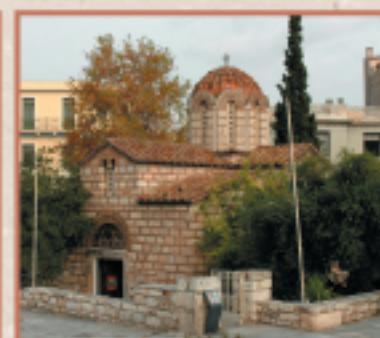
Στο βόρειο τοίχο τα υλικά παραμένουν τα ίδια αλλά είναι τοποθετημένα τυχαία, χωρίς ιδιαίτερη φροντίδα. Οι πέτρες δεν φαίνονται λαξευμένες ενώ έχει χρησιμοποιηθεί αρκετή λάσπη. Αυτός ο τρόπος κατασκευής ονομάζεται **αργολιθοδομή**.

Στην Καπνικαρέα όμως, όπως και σε άλλους αθηναϊκούς ναούς της ίδιας περιόδου, μπορούμε να συναντήσουμε και υλικά από αρχαιότερα κτίσματα που χρησιμοποιήθηκαν κυρίως για λόγους οικονομίας. Ακόμη ξεχωρίζει ένας ιδιαίτερος τρόπος διακόμπος των εξωτερικών τοίχων. Έτοι, στο επάνω μέρος του διτυκού τοίχου, μπορούμε να διακρίνουμε κεραμικά διακοσμητικά στοιχεία που θυμίζουν αραβικά γράμματα. Ονομάζονται «κουφικά» και μιμούνται την παλιά αραβική γραφή στην οποία πρωτογράφτηκε το Κοράνι στην πόλη Κοφρά του Ιράκ. Να ήταν άραγε Αραβες τεχνίτες της Μεσοποταμίας εκείνοι που τα τοποθέτησαν στις αθηναϊκές εκκλησίες, να ήταν απλά μια απομίμηση από τους Βυζαντινούς μοτίβων των ανατολικών λαών ή να είχαν συμβολική αξία;

Ρίξτε μια προσεκτική ματιά στον ανατολικό τοίχο του ναού, όπου βρίσκεται το ιερό, και στον δυτικό, που βρίσκεται ακριβώς απέναντι. Ποιον από τους δύο παραπάνω τρόπους κτισμάτος αναγνωρίζετε στον καθένα; Ποιον τρόπο θεωρείτε εσείς ωραιότερο και για ποιους λόγους;



Άγιοι Απόστολοι του Σολίδη (Αρχαία Αγορά)



Άγιοι Ασώματοι (οδός Ερμού)



Παναγία η Γοργοεπίκοος (πλευρά Μητροπόλεως)



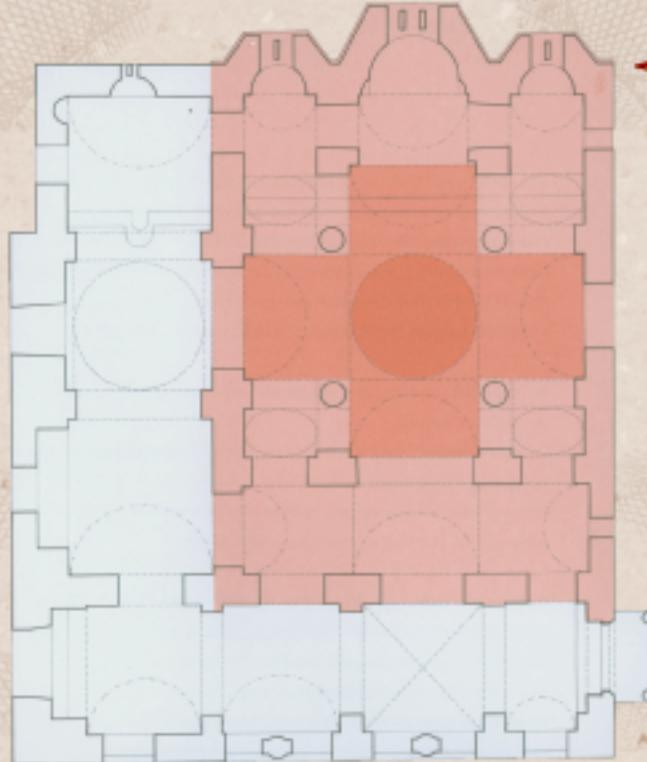
Άγια Ειρήνη (οδός Αιόλου)



Άγιος Νικόλαος του Ραγκαβέ (οδός Πριτανού)

3

Μαθαίνω να διαβάζω μια κάτοψη

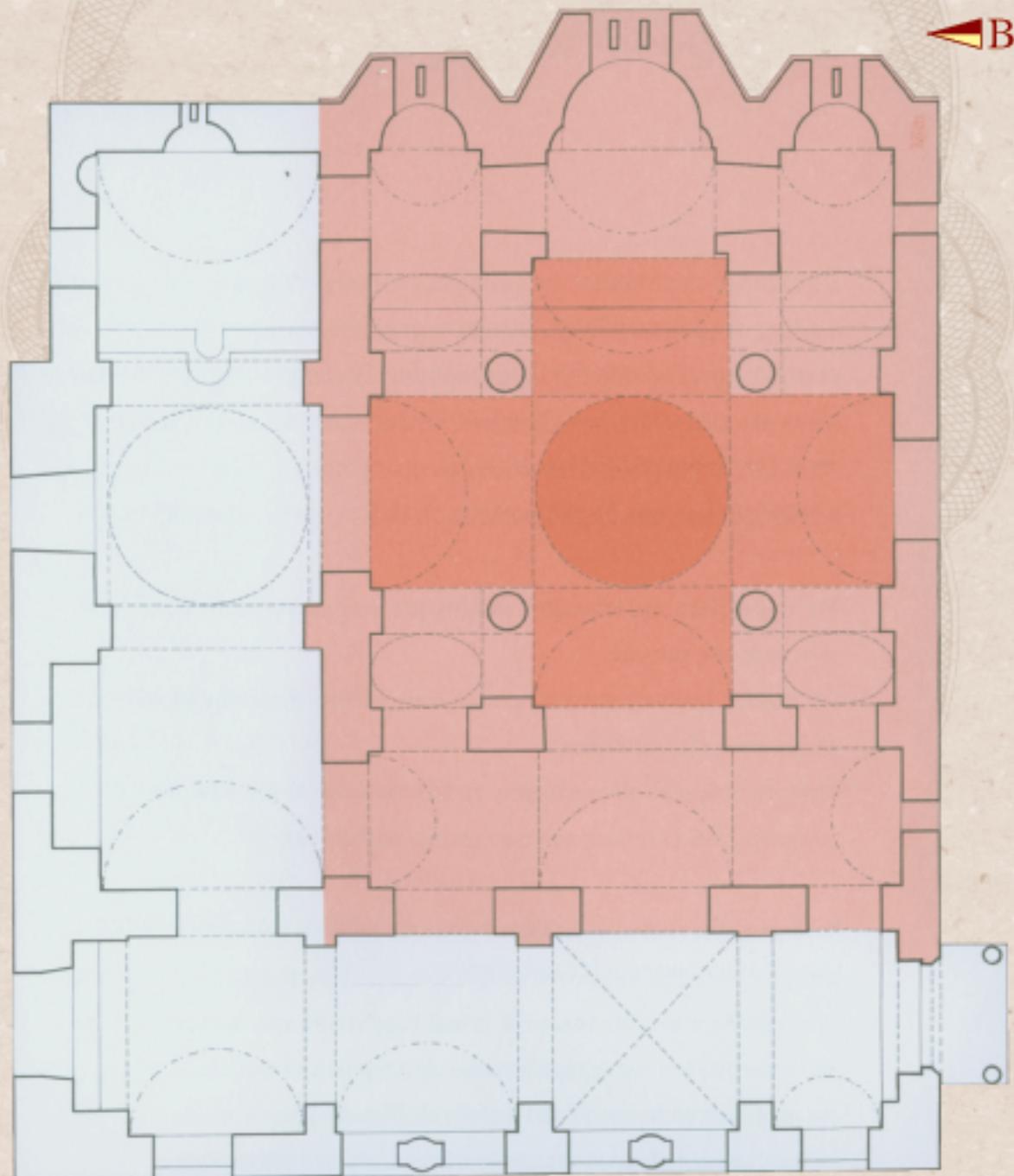


Ένα από τα χαρακτηριστικά των ορθόδοξων χριστιανικών ναών είναι ότι αποτελούν αναπαραστάσεις του κόσμου σε μικρογραφία. Από την άποψη της αρχιτεκτονικής, ο τρούλος και η αψίδα του ναού συμβολίζουν τον ουρανό ενώ τα κατώτερα μέρη τη γη. Όσο για τη διακόσμηση, οι τοιχογραφίες και τα φυκιδιώτα φανερώνουν πώς «βλέπουν» οι χριστιανοί τον κόσμο που τους περιβάλλει. Στην κάτοψη του ναού της Καπνικαρέας, το χρωματισμένο μέρος αντιπροσωπεύει το ορχικό κίτιοντα ενώ τα λευκά τις προσθήκες που έγιναν αργότερα. Σύμφωνα με την κάτοψη λοιπόν, ο ναός μοιάζει με ένα ορθογώνιο παραλληλόγραμμο ενώ στο κέντρο του σχηματίζεται ένας σταυρός. Στο κέντρο του σταυρού υφίσταται ο τρούλος. Τα στοιχεία αυτά συνθέτουν ένα αρχιτεκτονικό τόπο που ονομάζεται «σταυροειδής εγγεγραμμένος με τρούλο». Ο ρυθμός αυτός χαρακτηρίζει σε μεγάλο βαθμό τους βυζαντινούς ναούς από τον 9ο έως και τον 13ο αιώνα, αλλά τον ουνανιάμε και αργότερα.

Με οδηγό σας την κάτοψη, προχωρήστε στο εσωτερικό του ναού. Προσπαθήστε να φανταστείτε το χώρο χωρίς τις τοιχογραφίες, τις εικόνες, τα καντίλια, τις καρέκλες και τα σταύρια. Αφήστε το βλέμμα σας να περιπλανηθεί στους γύρω τοίχους. Μπορείτε να εντοπίσετε πού στηρίζεται ο τρούλος; Σημειώστε, αν θέλετε, τα στοιχεία αυτά στην κάτοψη που κρατάτε.

Μπορείτε να εντοπίσετε με ποιο τρόπο φανερώνονται ο κύκλος και ο σταυρός στην εσωτερική διαρρύθμιση του ναού;

Την επόμενη φορά που θα εποκεφθείτε μια αθηναϊκή εκκλησία, θυμηθείτε να παρατηρήσετε αν ακολουθεί τον ίδιο τύπο.



Μια ιστορία γεμάτη περιπέτειες



Ο χάρης των Αθηνών όπως συντάχθηκε από τους Κλεάνθη και Σάουμπερτ

Λίγο μετά την αρχική κατασκευή του ναού, τον 11ο αιώνα, στη βόρεια πλευρά του χώρου που χάστηκε ένα παρεκκλήσι. Αργότερα στη δυτική πλευρά προστέθηκε μια ανοιχτή στοά που στη συνέχεια κλειστήκε και μετατράπηκε σε εξωαρχητικά. Χροιάμενε διλαδή ως μια μορφή προθαλάμου του εσωτερικού του ναού. Την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας στη θέση του παρεκκλησίου, που αναμετάποιει αρκετά προβλήματα εξαιτίας της υγρασίας, χάστηκε νέο, αφιερωμένο στην Αγία Βαρβάρα.

Στους επόμενους αιώνες και μέχρι τον 19ο δεν οπιμεώθηκαν άλλες αλλαγές. Ωστόσο, ο ναός κινδύνευε οισθαρά δια των σχεδιαζόταν νέα πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους. Έτοι, ενώ το πρώτο ρυμοτομικό σχέδιο (1833) των αρχιτεκτόνων-πολεοδόμων Κλεάνθη και Σάουμπερτ προέβλεπε τη γάρδανη πλατείας γύρω από το ναό με οκοπό την ανάδειξή του, ένα χρόνο μετά, σύμφωνα με ένα νέο σχέδιο του πολεοδόμου Λέον φον Κλέντος, η εκκλησία έπρεπε να κατεδαφιστεί για να περάσει από πάνω της η οδός Ερμού. Το ίδιο θα ίσχε και για το βυζαντινό ναό των Αγίων Θεοδώρων κοντά στην οπιμερινή πλατεία Κλαυθμώνος. Για 30 χρόνια ο κίνδυνος της κατεδάφισης απειλούσε το ναό της Καπνικαρέας, κάτι που δεν έβρισκε αντίθετους τους γείτονες της περιοχής οι οποίοι ήθελαν να εκμεταλλευτούν τη γη του.

Το 1863 αποφασίστηκε και πάλι η διάλυση του ναού και η μεταφορά του στην οπιμερινή πλατεία της Ομόνοιας. Επιτυχώς χάρη στις έντονες αντιδράσεις πάρα πολλών Αθηναίων, η απόφαση αυτή δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Σήμερα ο ναός της Καπνικαρέας ανήκει στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και προστατεύεται ως μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Πιοτείνετε διη οιμέρα υπάρχει κίνδυνος κατεδάφισης της Καπνικαρέας; Σε κάθε περίπτωση, μπορείτε να εξηγήσετε τους λόγους;

Ένας περίπατος σε τρεις βυζαντινές εκκλησίες της Αθήνας

Αφού τελειώσετε την επίσκεψή σας στην εκκλησία της Καπνικαρέας, και αν επιθυμείτε να συνεχίσετε τον περίπατό σας στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας, εδώ προτείνεται μια διαφορετική διαδρομή. Με οδηγό αυτή την καρτέλα, μπορείτε να επισκεφτείτε τρεις βυζαντινούς ναούς που χτίστηκαν περίπου την ίδια περίοδο με την Καπνικαρέα. Δίπλα στην εικόνα κάθε ναού, μπορείτε να διαβάσετε πολύ σύντομα την ιστορία του. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής σας, μπορείτε να καταγράψετε διαφορές και ομοιότητες μεταξύ των ναών.

Παναγία η Γοργοεπίκοος: ένα στολόδι στο κέντρο της Αθήνας

Βρίσκεται πολύ κοντά στην ομηρινή Μητρόπολη και απέμερα λειτουργεί ως παρεκκλήσι της Χριστούπολης. Η εκκλησία έχει την ονομασία της Ειλείθυιας (η θεά που βοηθάει στη γέννηση). Ο ναός είναι αφιερωμένος στην Παναγία Γοργοεπίκοο και τον Άγιο Ελευθέριο ενώ αρχικά ήταν γνωστός ως «Μικρή Μητρόπολη». Το επίθετο «γοργοεπίκοος» φανερώνει εκείνον που ακούει (επίκοος), που δίνει δηλαδή προσοχή στα λόγια κάποιου αμέων (γοργός). Η Παναγία η Γοργοεπίκοος είναι λοιπόν εκείνη που ανταποκρίνεται αμέων στις παρακλήσεις των πιστών.

Εκτός από τον τρούλο που είναι καπακευαμένος με το πλινθοπερίκλειστο ούστημα, όλα τα υπόλοιπα μέρη του είναι καλυμμένα με μαρμάρινες πλάκες από αρχαία ελληνικά, ρωμαϊκά και παλαιότερα βυζαντινά μνημεα. Το επάνω τμήμα του ναού διακοσμείται με αρχαία και βυζαντινά ανάγλυφα σε ένα αρμονικό συνδυασμό. Στα χριστιανικά γλυπτά κυριαρχούν ζώα γύρω από το δέντρο της ζωής ή ζώα που παλένουν μεταξύ τους. Τα υπόλοιπα γλυπτά οι τεχνίτες φρόντισαν να τα «εκχριστιανίσουν» λαξεύοντας πάνω τους σταυρούς. Αξίζει πάντως να παρατηρήσετε κανείς το αρχαίο ανάγλυφο απικό πηρολόγιο στην πρόσοψη του ναού. Το πρωτότυπο αυτό δέγμα βυζαντινού ναού ίσως να κρύβει μια διάθεση νοσταλγίας για το μεγαλείο της Αθήνας των κλασικών χρόνων.

Την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας ο ναός ήταν μέρος της κατοικίας των μπροπολιτών της Αθήνας. Μετά την Ελανάσταση του 1821 χρησιμοποιήθηκε ως δημόσια βιβλιοθήκη. Στον Άγιο Ελευθέριο αφιερώθηκε μετά την αναγκαστική φυγή του βασιλιά Όθωνα από τη χώρα το 1862. Άραγε να υπήρχε στην συνείδηση των ανθρώπων και κάποια σχέση μεταξύ της ιδιότητας της αρχαίας θεάς να «ελευθερώνει» τις γυναίκες από την εγκυμοσύνη και της ιδιότητας του αγίου να «ελευθερώνει» τη ζωή των ανθρώπων από ό,τι τους βαράίνει;



Άγιοι Απόστολοι του Σολάκη: ένας χριστιανικός ναός στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας

Χτίστηκε στις αρχές του 11ου αιώνα πάνω από τα θεμέλια μιας αρχαίας κρήνης. Βρίσκεται στα ανατολικά όρια του οπιμερινού αρχαιολογικού χώρου της Αρχαίας Αγοράς της Αθήνας, όπου υπήρχε η συνοικία Βρυσάκι. Την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας ήταν ενοριακή εκκλησία και ονομαζόταν του Σολάκη, πιθανόν από την οικογένεια στην οποία ανήκε. Σες αρχές του 20ού

αιώνα, όπως μαρτυρούν φωτογραφίες της εποχής, η περιοχή γίρω από το ναό αποτελούσε μια πικνοκατοικημένη συνοικία.

Οι Άγιοι Απόστολοι του Σολάκη είναι ο μοναδικός χριστιανικός ναός που διατηρείται στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας. Οι υπόλοιποι ναοί και τα οπίσια κατεδαφίστηκαν για χάρη των ανασκαφικών ερευνών. Τοιχογραφίες από τους ναούς που κατεδαφίστηκαν μπορείτε να δείτε σήμερα στο εσωτερικό της εκκλησίας.

Σεκανάντιας από την εξωτερική διαρρύθμιση του ναού, μπορεί να παρατηρήσετε κανείς ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα, στο κατώτερο μέρος του τα θεμέλια συνδυάζουν δύο γεωμετρικά σχήματα: τον κύκλο (ανατολική, βόρεια και νότια πλευρά) και το ορθογώνιο παραλληλόγραμμο (δυτική πλευρά). Ακόμη, όλοι οι γύρω τοίχοι, εκτός από αυτόν του νάρθηκα, δεν αποτελούν μια επίπεδη επιφάνεια αλλά σχηματίζουν τέσσερις μεγάλες και τέσσερις μικρές προεξοχές. Αν θέλετε να τις αναζητήσετε στο εσωτερικό του ναού, θα διαπιστώσετε ότι αντιστοιχούν σε οχτώ ανάλογες κοιλότητες.

Ο ναός των Αγίων Αποστόλων αναστηλώθηκε από την Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών κατά τη διάρκεια των ετών 1954-1956.

Άγιος Νικόλαος του Ραγκαβά: μια εκκλησία στους πρόποδες της Ακρόπολης

Βρίσκεται στην οδό Πρυτανείου στην Πλάκα. Ονομάστηκε έτοι μεγάλη την ίδρυση ο Λουκάς Ραγκαβάς, απόγονος της αυτοκρατορικής οικογένειας των Ραγκαβάδων. Ο ναός χτίστηκε στις αρχές του 11ου αιώνα πάνω σε παλαιότερο ναό ενώ πιθανόν οτιδυτικό να υπήρχε στην αρχαιότητα. Παρόλο που δέχτηκε πολλές αλλαγές στο πέρασμα των χρόνων, μπορεί να αναγνωρίσετε κανείς πάνω του τα βασικά χαρακτηριστικά των αθηναϊκών ναών εκείνης της περιόδου.

Στη βόρεια πλευρά του προστεθήκη αργότερα το παρεκκλήσι της Αγίας Παρασκευής ενώ η προέκταση του ναού στη δυτικά έγινε το 1838 με αποτέλεσμα να παραμορφωθεί ακόμη περισσότερο το αρχικό σχήμα του.

Η εκκλησία αυτή ήταν η μοναδική που κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας είχε κρυμμένη καμπάνα. Μάλιστα λέγεται ότι ήταν η πρώτη εκκλησία της Αθήνας στην οποία τοποθετήθηκε επίσημα καμπάνα μετά την Απέλευθερωση και η μόνη που σήμανε το Πάσχα του 1833. Σήμερα στολίζεται το εσωτερικό της εκκλησίας και χτυπά σημβολικά στη δοξολογία της 25ης Μαρτίου. Με εργασίες που έγιναν κατά την περίοδο 1979-1980 αποκαλύφθηκε η αρχική μορφή του ναού και συντηρήθηκε η βόρεια πλευρά του.

